

ГЕНЕЗА ЛОВНОГ ТУРИЗМА БАЧКЕ

DEVELOPMENT OF HUNTING TOURISM IN BAČKA

Драгин, А.*

Резиме

Лов је вековима традиционална рекреативна активност становништва Бачке. У протеклих пет деценија са ловно-туристичким ресурсима Бачка се на међународном туристичком тржишту услед повећања тражње пласира као значајна понуда (основни и комплементарни ловно-туристички ресурси). Ловни туризам је на поменутом простору од 1954. године до данас попримао различиту динамику и правце развоја, али и период стагнације и деградације. Унапређење ловног туризма Бачке на одрживим основама у наредном периоду захтева јасно дефинисану стратегију и приоритете компатибилно савременим тенденцијама ловно-туристичке понуде и свеукупних услова туристичког тржишта.

Кључне речи: ловни туризам, Бачка, генеза, демографска транзиција, Србија

Abstract

For centuries, hunting has been a leisure activity of domestic population in Bačka. In the last five decades, Bačka has been represented by all segments of a tourist product (basic and complementary hunting tourism resources) at the international hunting tourism market. This offer matches the international tourists' demands. Since 1954, hunting tourism in this area has taken a different dynamics and directions/courses of development but also of retrogression. Development of hunting tourism in Bačka should be based only on thorough application of sustainable tourism concept with strategy and priority in concordance with contemporary tendencies of hunting tourism offer and global tourism market.

Key words: hunting tourism, Bačka, development, demographic transition, Serbia

Увод

У складу са временом настанка, периодима различите динамике и одредницама развоја, односно девастације ловног туризма у Бачкој, могуће је константовати следеће фазе: настанак и развој ловног туризма (1954-1989); деградација и девастација (1990-1999) и ревитализација и унапређење ловног туризма (од 2000. године).

* Мр Александра Драгин, ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад

Поред наведеног, значајно је напоменути и период који је претходио самом настанку ловног туризма на поменутом простору (1262-1953), а кога карактерише законски утемељен наставак и прогрес ловства кроз седам векова, што поставља предфазу зачетка и развоја ловног туризам у Бачкој.

Предфаза настанка ловног туризма у Бачкој

Први прописи о лову на нашим просторима, који су третирали рационално, планско газдовање дивљачи, према неким ауторима датирају из времена феудализма - 1262. година (Дадић, Дорословачки и Пешканов, 2004). Ови прописи су утемељили одрживи развој ловства кроз следеће мере: проглашава се ловостај за одређене врсте дивљачи, а уједно започиње и ограђивање одређених површина ради њиховог узгоја. Право лова се везује за земљопоседнике, а у краљевским шумама успостављају се забране лова. Лов се почео ценити и неговати као “витешка” активност. Ловило се првенствено на коњима, са соколовима и псима, а од оружја су се употребљавали лук и стрела, копље и нацак.

Историја модерног лова наступа почетком 19. века. Лов долази до потпуног изражаја, јер је све присутније ватрено оружје, чија је употреба драстично угрозила фондове дивљачи. Стога у другој половини 19. века на подручју Аустро-Угарске монархије долази до иницијативе за формирање удружења ловаца и доношење савременог, сврсисходнијег закона о ловству (објављено 1857. године у првим ловачким новинама у Угарској), који је усвојен 1883. (након формирања Мађарског државног ловачког друштва 1881. године). Закон је прецизно дефинисао ловостај на одређену дивљач. Организују се прве фазанерије у ограђеним ловиштима, планским одстрелом се смањује прекобројна дивљач (нарочито предатори) и штити и ограничава лов угрожене врсте дивљачи. Почињу се штампати ловачки часописи и друга ловачка литература, школују се кадрови, организује ловочуварска служба и врши се интензивно зимско прехрањивање дивљачи (Прентовић, 2006).

У Бачкој се оснива све већи број ловачких друштава. Нпр. у Бечеју је у септембру 1904. основано “Господско ловачко друштво”, које након три месеца прераста у “Старобечејско ловачко удружење”. У чланство су се примали грађани који су желели да се баве спортским ловом. Том приликом су одређени резервати и забрани где се неће ловити (поседи велепоседника Шандора Жотера и Богдана Дунђерског). Најбројнија је била зечија дивљач и пољске јаребице, а у јесен и дивље гуске, дивље патке и дропље. Ловило се појединачно и групно.

Прентовић Р. (2005) наводи да је Бачка (Војводина) у састав Краљевине СХС (1918. године) ушла као део територије дотадашње Аустро-Угарске монархије у којој је ловство било знатно развијеније него у Краљевини Србији и пределима ослобођеним од турске власти после балканских ратова. Не постоје (или нису још увек познати) писани извори о појавама сличним ловном туризму на подручју Бачке до Првог светског рата, али постоје сазнања да су са ових простора поједини имућнији ловци тог времена били учесници ловних експедиција (сафарија) и да су следили тадашње ловно-туристичке трендове, актуелне у развијеним земљама запада.

Године 1922. ловачка друштва Бачке су ступила у Савез ловачких друштава за Војводину (основан 29. октобра 1922. године). У Бачкој је и у време оснивања Ловачког савеза Војводине (10. децембар 1922. године) и даље важио мађарски Закон о лову из 1883. године. Поменути закон је формално био на снази до 05. децембра 1931. године, када је донет Закон о ловству Краљевине Југославије (Ловачки савез Војводине, 1992).

Почетком 20. века на подручјима већих насеља Бачке по рационалном газдовању, односно повећању фонда високе и ниске дивљачи истицала су се следећа ловишта: на имању грофа Котеха, на 20.000 катастарских јутара (данашњи Футог и околина); ловиште у околини Бача на 12.000 катастарских јутара (у власништву Бачке бискупије, а у закупу тамошњег ловачког удру-

жења); ловишта на територији Новог Сада (са 27.000 катастарских јутара); Суботице (36.000 катастарских јутара земље је у закупу држало Суботичко шумско ловачко друштво); на простору Сомбора (25.000 катастарских јутара); затим недалеко од Сомбора, на подручју данашњег ловишта “Козара” (царево ловиште, тзв. “Козара” или “Безданска шума”) и на подручју Сенте (60.000 катастарских јутара). Поред тога, у мањим местима (Србобран, Стари Бечеј, Кањижа, Врбас, Кула, Тител, Темерин и др.) ловишта у закупу су држали већином ратари и ловци (Малетин, 2005).

Забележено је да су инострани ловци-туристи из Велике Британије 1936. године преко Савеза ловачких друштава за Војводину, Министарства шума и рудника и Краљевске банске управе у Новом Саду у Бачку долазили у ловове на срнећу и јеленску дивљач, фазане, јаребице, зечеве, дивље свиње и др.

Прва ловачка изложба у нашој земљи је одржана 1925. године у Суботици. Савезна ловачка изложба одржана је у Новом Саду од 17. до 20. априла 1937. године, након чега су ловишта Бачке (Војводине) иностраној тражњи представљена на Међународној ловачкој изложби у Берлину (од 02. до 21. новембра 1937. године). Наша делегација је на изложбу отпутовала тзв. специјалним савезним ловачким возом. (Ловачки савез Војводине, 1992).

Ловство је након завршетка Другог светског рата у Бачкој (у читавој земљи) било у критичном стању. У свим републикама је издато низ прописа у циљу очувања дивљачи. Неколико наредби је регулисало правилан рад који се односио на узгој и одстрел дивљачи, предвиђена је забрана лова проређених врста, интензиван је одстрел грабљивица, као и борба против ловокрадица. Године 1947. на снагу је ступио Општи закон о лову (савезни закон), који је садржао начела о уређењу ловства на подручју ФНРЈ (Група аутора, 1953). Посебан добринос Општег закона о лову односио се на решење низа правних питања и успостављање законских норми у складу са потребама ловне привреде и научним достигнућима на следећи начин: Дивљач је општенародна имовина; Лов је грана народне привреде; Ловом управља држава и стара се о његовом планском подизању; Држава предаје право вршења лова у појединим ловиштима ловачким друштвима, привредним предузећима и установама; Сваки грађанин се може бавити ловством уз обавезно чланство у ловачким организацијама; Појава права лова, уз овлашћење прогањања и одстрела дивљачи, садржи истовремено дужност заштите и узгоја дивљачи; Лов се врши једино на законском прописаном начину; Овлашћеници лова надокнађују сваку штету, учињену њима или дивљачи; За ловне прекршаје и кривична дела предвиђене су оштре казне.

Настанак и развој ловног туризма у Бачкој

Прва послератна Међународна изложба лова је отворена 16. октобра 1954. године у Дизелдорфу. На изложби је приказан филм Савеза ловачких друштава АП Војводине “Наука у служби ловства”, снимљен на Бисерном острву. У то време, ова изложба је имала кључну иницијалну улогу развоја ловног туризма у Бачкој (у целој земљи), јер су међународној тражњи представљени најрепрезентативнији трофеји европског јелена, муфлона, дивље свиње итд. Роговље јелена, одстрељеног у ловишту “Козара” (Бачки Моноштор, Сомбор) је проглашено прваком изложбе, прваком Европе и прваком света. Примат на међународној сцени ових рогова је трајао до Светске изложбе ловачких трофеја у Будимпешти (27.08.-30.09.1971. године), када је за светског првака проглашено роговље европског јелена одстрељеног у Мађарској (Ловачки савез Војводине 1992).

У монографији “Ловотурс 1955-1995 - Четири деценије у служби ловства” се наводи да су инострани ловци-туристи у Бачку дошли 1954. преко Ловачког савеза Војводине. Ови швајцарски ловци су одстрелили пет јелена у ловишту “Плавна” (општина Бач). У то време у нашој земљи ловни туризам, као организована професионална делатност, још није био успостављен (Ристић, 1995).

Ловачка задруга Војводине је конституисана 29. јуна 1955. године као оперативно-привредни орган Савеза ловачких друштава Војводине, при чему је одређено да је она “строга затвореног типа” и да се искључиво бави “словима који су у вези са ловством”, као “услугна привредна организација само својим члановима” (Ристић, 1995).

Иностранни ловни туризам је од 1958. године био под ингеренцијом Ловачког савеза Војводине. Ловачка друштва, са којима су иностранни ловци-туристи успостављали непосредан контакт, су преко Покрајинског савеза Ловачкој задрузи препуштали организацију трансфера иностраних ловаца-туриста до ловишта, смештај, исхрану, пратиоце, тумаче и наплату пружених услуга према јединственом ценовнику за Војводину. Ценовник је прописао Покрајински ловачки савез (Ловачки савез Војводине 1992).

Тих година иницијални радови усмерени на изградњу одговарајућих рецептивних објеката за прихват иностраних ловаца-туриста обухватили су подизање дрвене бараке у ловишту “Ристовача” (општина Бач), као и организацију лова за групу ловаца из Немачке коју је довео господин *Adam Dresler* из Ашафенбурга. Ловили су у ловиштима “Плавна” и “Ристовача” и одстрелили осам јелена. *Adam Dresler* је долазио сваке године у лов у Војводину све до своје смрти 1972. године. Његов велики допринос настанку и развоју ловног туризма Бачке, али и целокупне земље огледа се и у томе што је покренуо и годинама организовао долазак група ловаца из Немачке, претежно за одстрел високе дивљачи. Временом је број ловаца-туриста из Западне Немачке достигао промет од 120 ловаца на годишњем нивоу.

Господин *Elio Gabugiani*, савезни посланик у италијанском парламенту и председник среза Фиренце, је из “Ловачких новина” (које су слате нашим амбасадама) сазнао за Ловачку задругу. У периоду 1954-1955. године извршена је размена делегација Тоскане и Ловачког савеза Војводине. Италијанска делегација од осам представника (из разних партија Италије на челу са господином *Mariom del Citeriom*) је посетила неколико среских ловачких савеза у Војводини, са завршницом у ловишту “Ристовача”. Након тога су уследили први доласци ловаца-туриста из Италије. Успостављена је сарадња са Моденом, а затим и са Болоњом. Међу најзаслужнијим за развој иностраног ловног туризма код нас је господин Иво Дуранти, поштански службеник из Арца, новинар-аматер и публициста. За више од 25 година објавио је неколико стотина чланака, професионално уређених и објављених у дневним листовима и италијанским ревијама, пропaгирајући лепоту наше земље и њених ловних богатстава.

О унапређењу промоције ловишта на међународном тржишту, са циљем повећања иностраног ловно-туристичког промета говори и податак да је Ловачки савез Војводине перманентно успостављао контакте са ловном, туристичком и другом штампом и појединим туристичким кућама у Италији. У мају и јуну 1966. године су одржане конференције за штампу у Торину, Милану, Фиренци и Риму са око 30 редакцијских листова, као и са представницима бројних радио и телевизијских станица. Ангажована је и Међународна организација за туризам у Риму (SIT). Са друге стране, ловачке организације су извршиле одређене припреме за прихват иностраних ловаца-туриста. Примат је био обезбеђивање адекватног фонда дивљачи производњом и рационалним изловљавањем (нпр. за 1967. године Ловачка задруга Војводине улаже у производњу 100 хиљада фазанских јаја и 30-40 хиљада фазанчића у ловишту “Ристовача”). Цене панциона у ловачким домовима су сведене у реалне оквире угоститељства, укинуте су разне таксе и фиктивне рачунице, одређена је фиксна цена дивљачи. Даља смерница унапређења понуде је била адекватно опремање угоститељских објеката за смештај ловаца туриста и школовања кадрова (Ловачки савез Војводине, 1992).

Један од најзначајнијих догађаја за промовисање ловног туризма Бачке (Војводине) на иностраном туристичком тржишту се одиграо 1974. године. Последње недеље октобра те године одржано је финале ловачко-медјске манифестације Француске за лов у иностранству, под називом “*Operation faisans*” (Операција фазана), која је имала епилог у Новом Саду. У организацији “*Radio Europe 1*”, “*Pernod*”, “*Gevelot*” и домаћина Ловачке задруге Војводине (агенција “*Quattro Cervi*”) у периоду од 21. до 30. октобра 1974. године је у војвођанским ловиштима боравило 300 ловаца из Француске. У избору ловних терена за “*Operation faisans*” били су и ловни ревири Канаде, Ирске, Чехо-

словачке и Румуније. Након поменутог догађаја, ловишта Бачке, односно Војводине (на простору Мола, Аде, Сенте, Руског Крстура, Бача и др.) су пласирана на међународном тржишту, а агенција “*Quattro Cervi*” је сврстана међу најуспешније и најпрофесионалније агенције те врсте у свету.

Инострани ловни туризам је у периоду 1970-1990. године био генератор развоја ловно-туристичких ресурса Бачке (Војводине). В. Шелмић (2002.) истиче да су приходи углавном усмеравани на набавку и пуштање фазанске дивљачи, а део у изградњу и опремање ловно-туристичке рецептиве (ловачки домови). Организациони развој ловног туризма, повољан географски и туристички положај Бачке, богат фонд и разноврсност првенствено ситне аутохтоне и миграторне дивљачи, дуга ловна традиција и угоститељска култура, допринели су да Бачка постане атрактивна и афирмисана ловно-туристичка дестинација на иностраном туристичком тржишту, коју карактерише појава организованог масовног ловног туризма са прометом у просеку 3-4 хиљада иностраних ловаца годишње. Запажене резултате пословања показало је предузеће за узгој и промет дивљачи “Ловотурс” (Нови Сад), настало трансформацијом и реорганизацијом Ловачке задруге Војводине, са специјализованом агенцијом за ловни туризам “*Quattro Cervi*”, која је на ловно-туристичком тржишту Европе перманентно потврђивала реноме професионалности.

У поменутом периоду је дошло до измена нормативно-превне регулативе у духу тада важећих прописа, у чему су значајну улогу имали, поред тадашњих органа власти и друштвеног самоуправљања, ловачке организације, ловачка друштва и Ловачки савез Војводине. Тачније, потписани су друштвени договори на нивоу свих општина Бачке (Војводине), самоуправни споразуми између Ловачког савеза Војводине и “Ловотурс-а”, као и између Ловачког савеза Војводине и већине ловачких друштава, чиме је обједињена неопходна инфраструктура (биолошка, рецептивна, организациона и кадровска), као предуслов за развој ловног туризма.

У Дугорочном програму развоја ловства Војводине од 2000. до 2010. године се наводи да у поменутом периоду експанзије иностраног ловног туризма (1970-1990), **домаћи ловни туризам** није нашао значајно упориште на простору целокупне земље, осим кроз организоване ловове за политичке и привредне руководиоце, који најчешће нису финансијски подржавали своје учешће у датим туристичким активностима (Ловачки савез Војводине, 2000). Неке веће ловове плаћале су привредни субјекти и друштвено-политичке заједнице, најчешће у виду дотација или помоћи ловачким организацијама у хранивима за дивљач или другим робним видовима.

Деградација и девастација ловног туризма у Бачкој

У последњој деценији 20. века услед ратних дешавања и санкција под којим се наша земља нашла и економског, социјалног и политичког колапса друштва, након тзв. златног доба ловног туризма уследио је његов муњевит распад, на шта указују следеће чињенице:

- Инострани ловни туризам у Бачкој је попримио силазну путању туристичког промета. Због непостојања прецизне евиденције за период 1990-1999. године (“сиво” тржиште) инострани ловно-туристички промет се може изразити паушално – на годишњем нивоу се кретао око неколико десетина иностраних ловаца-туриста.
- Велико социјално раслојавање у истом периоду је имало за последицу појаву одређеног броја домаћих ловаца-туриста (приватних привредника) који су финансијски могли да подрже лов и по ценама за иностране туристе. Поред тога, услед губитка туристичког тржишта у сегменту тражње (претежно Немачка и Италија), односно рапидног пада иностраног ловно-туристичког промета на 1-2% у односу на претходну деценију, ловачке организације су активније почеле да интензивирају домаћи ловни туризам. Стога је за овај период карактеристичан развој система спонзорства, углавном од приватних предузећа према локалним ловачким организацијама, што није покривало трошкове уловљене дивљачи, а није се водила ни прецизна евиденција, па се и овај елемент негативно одражавао на генерални развој ловно-туристичких ресурса Бачке.

- Последњу деценију прошлог века карактерише и парадоксална појава – са једне стране укупан ловно-туристички промет вртоглаво опада, а са друге стране, оснива се велики број организатора и посредника иностраног ловног туризма (неколико десетина), од којих многа предузећа са нерегуларним пословањем, или чак у власништву страних држављана (нелогична појава, ако се узме у обзир да је дивљач природни ресурс и опште-друштвено државно добро). Ови посредници и организатори су лакше опстајали на тржишту од привредних субјеката који су утемељили и развијали ловни туризам Бачке током претходне две деценије (Ловачки савез Војводине са ловачким организацијама и “Ловотурс”). Разлози су били “сналажење” у разним забранама и административним препрекама, као и велика разлика између званичног и тзв. “црног курса” иностраних валута, што за тзв. “мале агенције” није представљало препреку, већ добру могућност профитирања, насупрот озбиљним предузећима за које су поменути проблеми представљали хендикеп.
- Осим тога, у условима дерегулације (Шелмић, 2002), настале престанком важења Друштвеног договора и самоуправних споразума, створено је у овој привредној грани и сегменту туризма хаотично стање. Промењен је друштвено-економски систем на нивоу државе (амадмани на Устав СФРЈ 1989. године, Закон о предузећима и Закон о страним улагањима 1989. и Устав Републике Србије 1990.), када се прешло са планске на тржишну привреду. Као природна последица тога је доношење Закона о ловству Републике Србије 1993. године (Службени гласник РС, 39/93). Овај Закон је омогућио формирање ловишта великих површина и разарање функционалне структуре ловачке организације у Бачкој (Војводини). Извршена је реорганизација газдовања ловништем, гајења, заштите и коришћења дивљачи на територијалном нивоу. Ловишта на територији општина су до тада била дата на коришћење ловачким друштвима (ловачко друштво газдује ловиштем на простору једне месне заједнице), да би се као новина увела ловачка удружења, под чијом су ингеренцијом била сва ловачка друштва једне општине (нпр. у општини Србобран су успостављена три ловишта којима је газдовало ЛУ “Србобран”: ловиште “Средња Бачка” - Србобран, ловиште “Надаљ” - Надаљ и ловиште “Турија” - Турија).
- Након ратних дешавања, односно променом територијалних оквира наше земље, страном ловцу (нпр. из Италије) који би друмским путевима долазио у ловишта Бачке, предстојао је пролаз кроз више граничних прелаза (Италија – Словенија, Словенија – Хрватска, Хрватска – СР Југославија), а самим тим и више царинских контрола (процедура) и дуже задржавање током путовања.

Садашње стање

У Бачкој су у складу са Законом о ловству формирана 43 ловишта у укупној површини од 899.536,60 ha. Ловиштима газдују следећи субјекти: ловачка удружења (27 ловишта), Ј.П. “Војводинашуме” (7), рибарска газдинства (7), Војска Србије (1) и пољопривредно добро “Зобнатица” (1). У складу са катастарском структуром и организацијом, ловишта Бачке се могу сврстати у три групе: отворена, ограђена и ловишта на рибњацима. Ограђена ловишта у Бачкој су у највећем броју случајева комбинована. Пошто је шумска вегетација доминантна, а основне карактеристике ловишта сличне (врсте главне гајене ловне дивљачи и организација, односно субјекти који газдују ловиштима) у раду ће бити презентована као шумска ловишта.

У 15 општина Бачке (Суботица, Кањижа, Сента, Сомбор, Апатин, Кула, Мали Иђош, Озаци, Врбас, Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Жабаљ, Тител, Темерин) је установљено по једно отворено ловиште, у општинама Ада и Бачка Топола по два отворена ловишта, док су на простору општина Бечеј, Србобран и Нови Сад формирана по три отворена ловишта, при чему је на територији две општине - Нови Сад и Сремски Карловци установљено једно ловиште. Ова ловишта се простиру на укупно 854.685,40 ha.

Табела 1. Основни подаци о шумским ловиштима Бачке

Table 1. Wooded hunting ground in Bačka

Назив ловишта	Општина	Корисник ловишта	Укупна површина (ha)	Ограђени део (ha)	Отворени део (ha)
“Суботичке шуме”	Суботица	Ј.П. “Војводинашуме”	4.771,00	543,00	4.228,00
“Козара”	Сомбор, Б. Мон.	Ј.П. “Војводинашуме”	11.764,00	11.764,00*	-
“Апатински рит”	Апатин	Ј.П. “Војводинашуме”	6.579,00	6.579,00*	-
“Камариште”	Оџаци	Ј.П. “Војводинашуме”	1.650,00	302,00	1.348,00
“Плавна”	Бач	Ј.П. “Војводинашуме”	2.619,00	630,00	1.989,00
“Ристовача”	Бач	Ј.П. “Војводинашуме”	1.586,00	127,00	1.459,00
“Карађорђево”	Бачка Паланка, Бач	В.У. “Карађорђево”	6.914,60	4.943,00	1.971,60
УКУПНО			35.883,60	24.888,00	10.995,60

* Ловишта “Козара” и “Апатински рит” су ограђена жицом, изузев са западне стране (граница је река Дунав)

Извор: Ловачки савез Србије, 2001

Основна намена шумских ловишта Бачке је узгој крупне, трофејне дивљачи у ограђеним деловима ловишта. Ловишта се махом простиру уз леву обалу Дунава (изузев ловишта “Суботичке шуме” – општина Суботица), на укупној површини од 35.883,60 ha. Субјекти који газдују овим ловиштима су Ј.П. “Војводинашуме” и В.У. “Карађорђево”. Једино ловиште шумског, отвореног типа је “Ковиљски рит” (Таб. 1).

Ловишта на рибњацима захватају свега 0,50% територије Бачке (Таб. 2). Ипак, они су значајан сегмент привредних потенцијала, односно важан елемент ловства и ловног туризма датог простора, нарочито ако се узме у обзир измена еколошких услова (нестајање влажних станишта) на простору Бачке током последња два века.

Основни начини коришћења дивљачи за потребе ловног туризма су одстрел, продаја најквалитетнијих трофеја гајене дивљачи и продаја меса дивљачи. Део фонда се по потреби користи за пуштање у друга ловишта, а код ограђених ловишта и у поједине реоне (отворени део ловишта). Због тога се као база ловног приређивања сваког ловишта на период од најмање 10 година пројектује ловна основа. На основу постојећег и планираног фонда дивљачи утврђује се план ловног привређивања (производња, нега, заштита и одстрел дивљачи), као и просторно уређење и унапређивање станишних услова у ловиштима. За разлику од производа намењених другим сегментима туристичке тражње, који природни простор и њего-

Табела 2. Основни подаци о ловиштима на рибњацима Бачке

Table 2. Hunting ground on fishing ponds in Bačka

РБР	Назив ловишта	Општина	Корисник ловишта	Површина (ha)
1.	“Колут”	Сомбор	Р.Г. “Колут”	232
2.	“Свилочево”	Апатин	ПИК “Јединство”	512
3.	“Српски Милетић”	Оџаци	Д.Д. “ДТД” - “Рибарство”	458
4.	“Мали Дунав”	Нови Сад	Д.Д. “ДТД” - “Рибарство”	950
5.	“Мостонга”	Бач	ППК “Агробачка”	905
6.	“Д-Рибњак”	Бечеј	ПИК “Бечеј”	650
7.	“Јегричка”	Жабал	Д.Д. “ДТД” - “Рибарство”	955
УКУПНО				4.662

Извор: Ловачки савез Србије, 2001

ве елементе користе у задовољењу потреба без директног физичког уништавања, код ловног туризма (одстрелног) јавља се својеврсна експлоатација и непосредна физичка “потрошња” основног природног ресурса. Стога корисници ловишта треба да спроводе планску активност узгоја и газдовања одређеном врстом, на начин да се обезбеди најмање проста репродукција постојећих фондова дивљачи.

Фонд главних гајених врста дивљачи у ловиштима којима газдују ловачка удружења Бачке (отворена ловишта) је у 2005. години износио: 20.359 грла срна, 138.917 јединки зечева, 58.887 фазана и 9.753 јединки пољске јаребице.

У ловиштима Ј.П. “Војводинашуме” на територији Бачке је 2005. године фонд главних гајених врста износио: 2.041 грло европског јелена, 1.525 дивљих свиња, 728 грла срнеће дивљачи, 42 грла јелена лопатара и 121 муфлона. Бројност муфлонске дивљачи и јелена лопатара у ловиштима Бачке представља укупан фонд те дивљачи у ловиштима Војводине којима газдује Ј.П. “Војводинашуме”.

Бројном стању дивљачи шумским, комбинованим ловишта Бачке доприноси и популација гајених врста у ловишту “Карађорђево”: европски јелен - 400 грла, јелен лопатар - 300 грла, дивља свиња - 270 јединки, муфлон - 200, срнећа дивљач - 200, вирџинијски јелен - 40, зец - 200, фазан - 300 и пољска јаребица - 50 (Малетин, 2005). Подаци су орјентационе природе (планирани фонд дивљачи за 2005. годину) јер је В.У. “Карађорђево” 31. марта 2006. године истекао десетогодишњи период газдовања поменутиим ловиштем. У складу са новим, савременијим и обухватнијим решењем о ловном газдовању које прописује Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде преко Управе за шуме, Управе за ветерину, Министарства за заштиту животне средине и екологије, уз консултацију са корисницима ловишта и другим субјектима, ловиште “Карађорђево” је тренутно на конкурс ради добијања корисника (до сада је израђен предлог дела акта и докумената који ближе дефинишу, или појашњавају ловно газдовање, у настојању да се стандарди у ловном газдовању подигну на виши ниво него што је то до сада био случај).

Од остале дивљачи у ловиштима Бачке су најзаступљеније следеће врсте: лисица, дивљи голуб гривнаш, дивље гуске, дивље патке, грилица, гугутка, препелица, шљукe и др. Субјекти који газдују ловиштима не утврђују, односно не приказују годишњи фонд ових врста дивљачи у обрасцима “Ловне евиденције”, у ловним основама и другој документацији.

Лов и ловно-туристички аранжмани су врло комплексне активности које у себи садрже низ услуга, како би се ловцу-туристи омогућило што пријатнији, квалитетнији и садржајнији боравак. Поред смештаја и исхране, у понуди је низ активности и услуга које пружају бројна предузећа регистрована за ловни туризам (“*Quattro Cervi*” – Нови Сад, “*Safari International*” - Нови Сад, “*Euro Safari*” - Нови Сад, “*Lube Yu*” - Сомбор, “*Redi Qualo*” - Дорослово, “*Pagos*” - Апатин и др.).

Врсте услуга за лов дивљачи су: организовање, посредовање и извршење лова, услуге водича у лову – ловочувара, тумача – преводиоца и погонича – носача, употреба свог ловачког пса, изнајмљивање ловачког пса и пса крвоследника, изнајмљивање ловачког оружја и муниције, обрада и чување одстрелене дивљачи, припрема и оцена трофеја крупне дивљачи, фијакер – запрега, теренско возило – трактор, путничко возило, брод, чамац, осигурање лова и друге услуге за време реализације лова.

Ловно-туристички аранжмани се заснивају на групном и појединачном лову гајених врста дивљачи. Тако нпр. један дан лова за групу од 10-15 ловаца пружа могућност одстрела до 30 грла дивљих свиња. Поред одстрела и пропратних услуга лова, аранжман обухвата пансионски смештај. Организован је лов и на фазанску дивљач из програма интензивног гајења.

Ловишта којима газдују ловачке организације Бачке располажу са 96 ловачких домова и 11 ловачких кућа. У ловачким домовима се поред канцеларија управе одређеног ловачког друштва, односно удружења, налазе јавне просторије за боравак и дружење, превасходно својих чланова. За разлику од тога, ловачке куће поседују смештајне капацитете, намењене ловцима-туристима, са капацитетом у просеку 10 лежајева и одвојеним санитарно-хигијенским јединицама. Ловачка удружења која располажу са једном ловачком кућом су: “Ада”, “Мол”, “Апатин”, “Бач”,

Схема 1. Креатори ловно-туристичког производа Бачке
Scheme 1. Creators of hunting tourism product of Bačka

КОРИСНИЦИ ЛОВИШТА				
Ловачки савез Србије				
Ловачки савез Војводине				
Ловачка удружења	ЈП "Војводинашуме"	Војска СРБ	Рибарска газдинства	ПД "Зобнатица"
Ловачка друштва/ секције	Дирекција			
	"Ловотурс"			
	Кадар (у ловиштима и фазанерији)			
	Агенција "Quattro Cervi"			
ДРЖАВНИ ОРГАНИ				
Ресорна министарства надлежна за послове ловства, туризма, заштите животне средине и екологије, индустрије и финансија на националном, републичком и покрајинском нивоу				
Органи локалне самоуправе				
НОСИОЦИ КОМПЛЕМЕНТАРНИХ ТУРИСТИЧКИХ ВРЕДНОСТИ И САДРЖАЈА				
Привредна предузећа, мануфактурна производња (опрема, сувенири, сервисне услуге)				
Саобраћај (међународни и унутар ловно-туристичке дестинације - локалитета)				
Рецептивни елементи угоститељског садржаја (хотели, мотели, салаши, ресторани итд.)				
Локална заједница (општински органи, појединци и др.)				
Установе и центри културе (музеји, галерије, културно-уметничка друштва итд.)				
ПОСРЕДНИЦИ (пропаганда и канали продаје)				
Туристичке агенције (специјализоване и неспецијализоване за ловни туризам)				
Туристичке организације (на општинском, покрајинском, републичком или нац. нивоу)				
Туристички информативни центри				
Медији (штампа, ТВ емисије и др.)				

"Бачки Петровац", "Бачко Градиште", "Жабал", "Мали Иђош" и "Сента". Л.У. "Бачка Топола" ловцима-туристима нуди смештај у две ловачке куће.

У оквиру комбинованих, шумских ловишта Бачке изграђено је девет ловачких кућа, два депаданса и неколико бунгалова. Ловачке куће, поред смештаја, пружају услугу исхране (кухиња и трпезарија са баром), а садрже и додатну, техничку опрему (ТВ и телефон).

Изглед, односно уклопљеност ловачких кућа у амбијент је добра. Сви објекти су ниже спратности, архитектуре планинских кућа, што одговара окружењу (шуме). Такође, материјали који су коришћени у изградњи су дрво, цигла, цреп, трска (природни материјали).

Категоризација угоститељских објеката специјализованих за смештај ловаца-туриста у Бачкој (Србији) је извршена интерно од стране субјеката који газдују ловиштима у оквиру којих се налазе поменути објекти, што представља инкопатибилност тенденцијама на светском ловно-туристичком тржишту. У наредном периоду је неопходно званично извршити стандардизацију и категоризацију тих објеката Правилником о разврставању, минималним условима и категоризацији угоститељских објеката, чиме би ловно-туристичка понуда Бачке попримила професионалнију форму (заштита интереса понуде и тражње).

Значајне рецептивне комплементарне капацитете у Бачкој (угоститељски објекти за смештај) чине хотели, салаши и др. Услуге смештаја за потребе ловаца-туриста (нарочито ино-

страних) који лове на простору територије Новог Сада и шире околине (Темерин, Врбас итд.) најчешће пружа “Салаш 137” (Ченеј) или хотел “Нови Сад” (Нови Сад). У питању је летњи лов на грлице и препелице или јесењи лов на фазане и зечеве. Ако се лови на простору северне Бачке (Сента, Кањижа, Ада, Мол, Бачка Топола), туристичке агенције или ловачка удружења се обично опредељују за смештај својих клијената (иностраних ловаца-туриста) на суботичким салашима (“Цветни салаш”, “Ката” и др.), у бањи “Кањижи”, мотелу “Фим” (Кањижа), у ловачком дому “Каприола” (Бачка Топола), хотелу “Слобода” (Сомбор), хотелу “Бела лађа”, дворцу “Фантаст” (Бечеј) и др. (Драгин, 2006). Овакви ловови могу бити организовани на неколико локалитета (ловишта), распоређених у пар дана. На избор смештаја утиче више критеријума (на захтев потрошача): локација, ниво и асортиман услуга. Поред смештаја, обезбеђује се и исхрана на бази пансиона, са доминантним учешћем тзв. “ланч-пакета”, јер јутарњи лов започиње пред зору, а често се, са прекидом, наставља у вечерњим часовима. Неке групе и саме припремају оброке на терену, од уловљене пернате дивљачи.

Лов на срнећу дивљач је највише усмерен на отворена ловишта Бачке, односно на ловишта којима газдују ловачке организације. Стога је и смештај окренут ка ловачким кућама датих ловишта или комплементарним рецептивним објектима.

За разлику од тога, лов на јеленску дивљач и дивље свиње је орјентисан на тзв. “елитна подунавска ловишта” (“Козара”, “Апатински рит”, “Камариште”, “Подунавско ловиште - Плавна”, “Ристовача”, “Карађорђево”). Смештај обезбеђују ловачке куће поменутих ловишта.

Сагласно ловостају, највећи део ловног туристичког промета реализује се у периоду август – фебруар, тј. у другој половини летње сезоне, у јесењој и у првом делу зимске туристичке сезоне.

Промет ловаца-туриста је веома значајан квалитативни показатељ стања ловног туризма Бачке, односно афирмације ловишта, препознатљивости и интензитета привлачења ловаца-туриста, посебно иностраних, на шта утиче неколико елемената: ловно-туристичка инфраструктура (биолошка, рецептивна, организациона и кадровска), друштвено-политичка ситуација у земљи, компатибилност одређених домаћих закона и прописа са истим у земљама потенцијалне емитивности, конкурентност других ловних простора итд.

Структуру иностраних ловаца у Бачкој (неколико стотина на годишњем нивоу) чине ловци из следећих земаља: Италија (95%), Немачка, Аустрија, Шпанија, Велика Британија, Белгија, Француска, Мађарска и Русија. Ловци из Италије су преваходно орјентисани на летњи и јесењи лов (ситна дивљач). За разлику од њих, ловци из Велике Британије, Белгије, Француске, Мађарске и Русије у Бачку долазе ради лова на крупну дивљач, посебно Мађари који претендују лову на дивље свиње. У последњих неколико година се уочава долазак ловаца-туриста из Словеније, Македоније и Хрватске, са орјентацијом на одстрел срнеће и ситне дивљачи. Подаци о емитивним подручјима у ловном туризму Бачке су веома важни са аспекта бољег познавања циљних група на тржишту – адекватно осмишљавање и усмеравање понуде (промоција и канали продаје) и обезбеђеност потребног кадра, нарочито водича или преводилаца у лову.

У летњем лову на грлице и препелице или јесењем лову на фазане и зечеве (отворена ловишта) просек задржавања иностраних ловаца у Бачкој је 3 дана. Просечан број задржавања ловаца-туриста на крупну дивљач у ограђеним ловиштима (јелен, дивља свиња) је 2-3 дана. Када је у питању лов на срнећу дивљач, просечан број задржавања иностраних ловаца-туриста (ловни дани) је 1,42 дана у Бачкој (Малетин, 2005).

Домаћи туристи још увек не представљају значајан сегмент ловно-туристичког тржишта. Усмерени су претежно на одстрел ситне дивљачи у отвореним ловиштима Бачке. У односу на иностране ловце-туристе у укупном одстрелу зечева обухватају 48,88%, у одстрелу фазана 22,58%, срнеће дивљачи 20,24%, у одстрелу дивљих патака 5% и препелица 0,05%. Подаци се односе на ловну 2003/04. годину.

Уместо закључка

Иако је Бачка традиционални ловно-туристички простор, са реномеом дугим неколико деценија на међународној туристичкој сцени, након протеклих ратних дешавања и друштвених, економских и политичких промена и криза у земљи, јавља се потреба за поновним формирањем имиџа њених ловно-туристичких ресурса, нарочито на иностраном тржишту. Смањење фонда гајених врста дивљачи, опадање туристичког промета, забрањен увоз меса одстрељене дивљачи из наше земље у државе ЕУ, све јача конкуренција земаља у окружењу, могућа појава пандемије птичијег грипа и др. још више истичу неминовност и обавезу дефинисања ловно-туристичке стратегије Бачке, Војводине и Србије са краткорочним, средњорочним и дугорочним програмима развоја. Основни циљеви су свакако позитиван пласман на тржишту, профит и одрживи развој ловног туризма Бачке (унапређење).

Ловни туризам је комплексна, веома осетљива привредна појава. Иако од 2000. године бележи перманентан пораст туристичког промета (нарочито иностраног) у Бачкој, неопходна су даља унапређења, међу којима се истиче следеће:

- Повећање фонда дивљачи, посебно из програма интензивне производње (фазанска дивљач, пољске јаребице и др.);
- Изградња савремених рецептивних објеката (смештајно-угоститељски капацитети), нарочито у оквиру отворених ловишта;
- Организовање обуке потребних будућих кадрова (за инострани ловни туризам, ловочуварска служба итд.);
- Унапређење станишних услова (повећање пошумљености, подизање и одржавање ремиза, подизање хранилишта, појилишта, солишта, редован унос потребне хране по количини и разноврсности, редукција предатора и др.);
- Легализација извоза меса (компатибилност ветеринарских сертификата са одговарајућим документима ЕУ);
- Строги прописи и оштрије судске казне за учињен криволов или ловокрађу.
- Повезивање са иностраним агенцијама специјализованим за емитивни ловни туризам;
- Интензивнији наступи на међународним сајмовима лова и ловног туризма;
- Пласирање промотивног материјала у иностраној штампи и другим медијима;
- Планско, рационално коришћење дивљачи са акцентом на очување матичног фонда сваке гајене врсте дивљачи и угрожених врста.

Ово истраживање је део пројекта
Министарства за науку и заштиту животне средине Србије (№ 146017)

Литература

- Група аутора (1953): Ловачки приручник. Ловачка књига, Загреб.
- Дадић, С., Дорословачки, С., Пешканов, В. (2004): Ловачко удружење “Бечеј”. Ловачко удружење “Бечеј”, Бечеј.
- Драгин, А. (2006): Угоститељски објекти за смештај ловаца-туриста у туристичкој понуди Војводине и могућности унапређења. Туризам бр. 9, стр. 181-183, ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад.
- Ловачки савез Војводине (1992): Ловачки савез Војводине 1922-1992. године. Нови Сад.
- Ловачки савез Војводине (2000): Дугорочни програм развоја ловства Војводине од 2000 до 2010. године. Нови Сад.

- Ловачки савез Србије (2001): Дугорочни програм развоја ловства Србије од 2001. до 2010. године. Ловачки савез Србије, Београд.
- Малетин (Драгин), А. (2005): Ловно-туристички ресурси Бачке (магистарска теза). ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад.
- Прентовић, Р. (2005): Ловни туризам. ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад.
- Прентовић, Р. (2006): Основи ловства. ПМФ, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Нови Сад.
- Ристић, З. (1995): Монографија “Ловотурс 1955-1995”. Четири деценије у служби ловства, ДД “Ловотурс“, Нови Сад-Петроварадин.
- Закон о ловству, “Службени гласник РС”, бр. 39/93
- Шелмић, В. (2002): Ловни туризам – јуче, данас, сутра, Траг, пролеће 2002., Нови Сад.